

Björnebergs gård

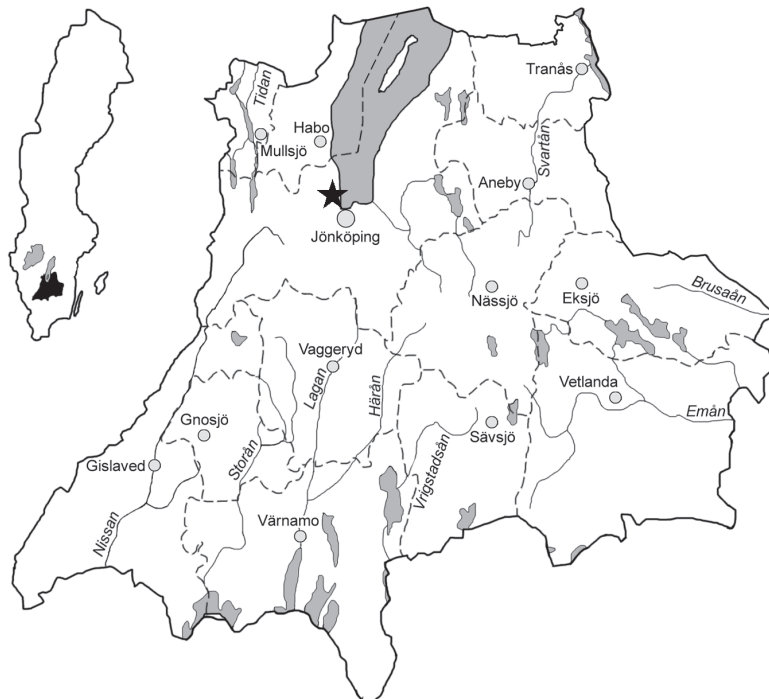
Antikvarisk medverkan i samband med
invändig ändring och restaurering

*Järstorps socken i Jönköpings kommun,
Jönköpings län*

Björnebergs gård

*Antikvarisk medverkan i samband med
invändig ändring och restaurering*

*Järstorps socken i Jönköpings kommun
Jönköpings län*

Rapport och foto: Bo E Karlson och Margareta Olsson
Grafisk mall: Anna Stålhammar
Tryck: Arkitektkopia, Jönköping

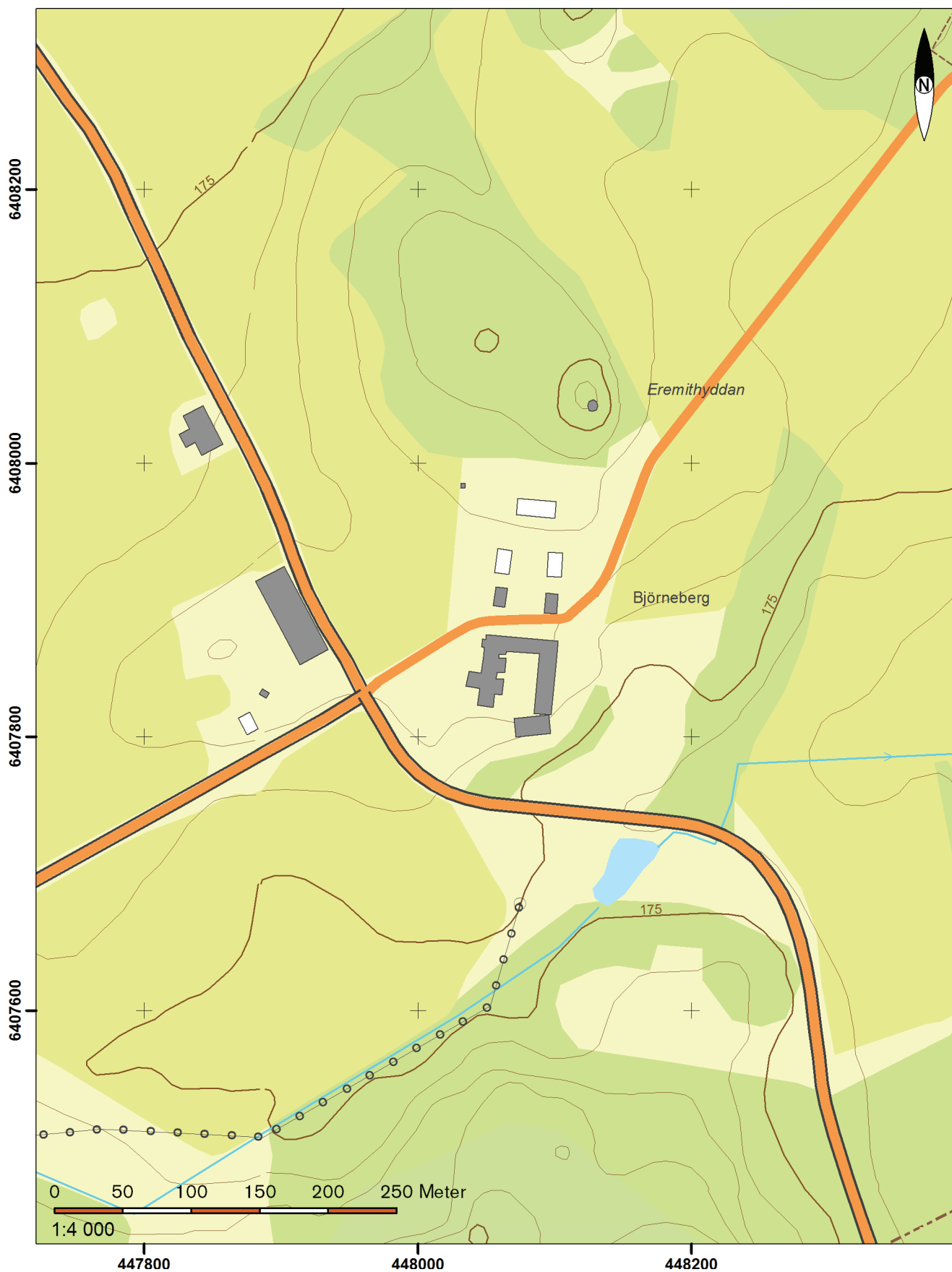
Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:
© Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833.

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2014

Innehåll

Inledning	5
Syfte	5
Historik	6
Byggnadsminnet Björnebergs gård	6
Björnebergs gårds historia.	6
Huvudbyggnadens interiör.	6
Beskrivning av interiören generellt	7
Bevarad äldre inredning	8
Omfattning och vidtagna åtgärder	8
Bottenvåningen	9
Rum 103, sydvästra kammaren	9
Före restaurering	9
Vidtagna åtgärder.	10
Rum 104, nordvästra kammaren	11
Före restaurering	11
Vidtagna åtgärder.	11
Övervåningen	12
Rum 202, förmaket mot trapphuset	12
Före restaurering	12
Vidtagna åtgärder.	13
Rum 203, nordvästra sängkammaren	14
Före restaurering	14
Vidtagna åtgärder.	14
Rum 204, nordvästra kammaren	15
Före restaurering	15
Vidtagna åtgärder.	16
Rum 205, kammaren nor om förmaket	17
Före restaurering	17
Vidtagna åtgärder.	17
Vindsvåningen	18
Rum 301, förrådsrum.	18
Sammanfatning	18
Referenser.	19
Arkiv	19
Tryckta källor och litteratur	19
Tekniska och administrativa uppgifter	19

Utdrag ur digitala fastighetskartan.

Inledning

Under 2009 utfördes renoverings- och ombyggnadsarbeten invändigt i huvudbyggnaden på byggnadsminnet Björnebergs gård, Björneberg 1:1, belägen fem km nordväst om Jönköping.

Målet var att dela upp den befintliga bostadslägenheten i byggnadens västra del till två lägenheter samt att göra underhållsarbeten. Arbetena berörde bottenvåningens och övre våningens västra del samt vindsvåningen.

Med anledning av dessa arbeten gjordes en programskrivning och en dokumentation före, under och efter renoveringen. Arbetet redovisas i denna rapport.

Fastighetsägaren, Stiftelsen Hayska familjefonden, gav Jönköpings läns museum i uppdrag att vara antikvarisk medverkan vid renoveringsarbetet. 1:e antikvarie Bo E Karlson utförde detta arbete och har tillsammans med antikvarie Margareta Olsson sammanställt föreliggande rapport. Slutbesiktning hölls den 30 oktober 2009.

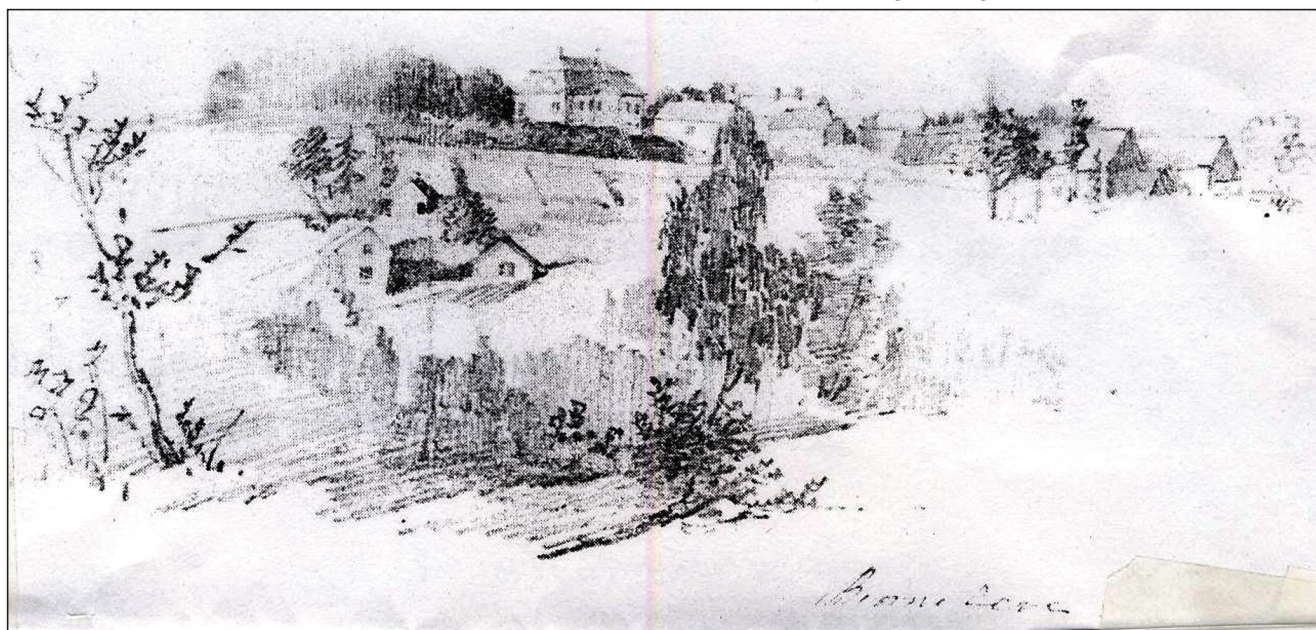

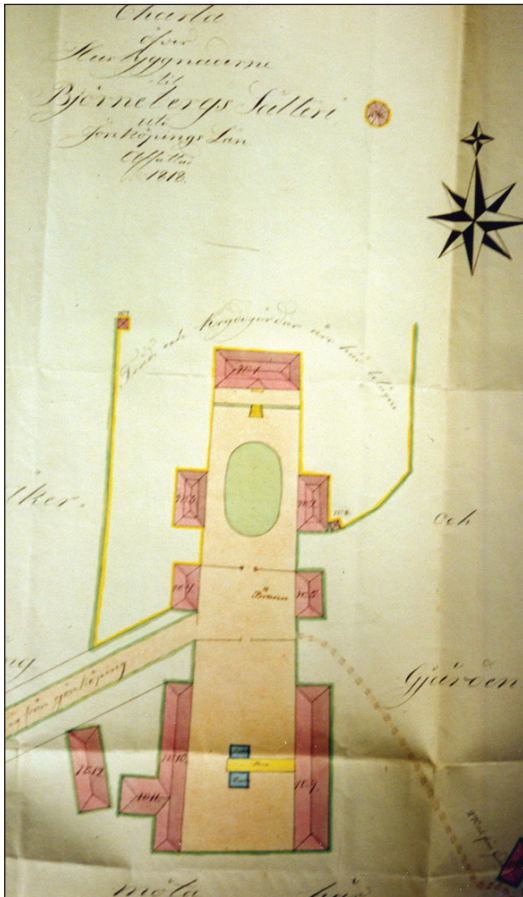
Björneberg 2010.

Syfte

Arbetena syfte var att dela upp den befintliga bostadslägenheten i byggnadens västra del till två lägenheter och att göra underhållsarbeten. I bottenvåningen gjordes ommålningsarbeten och förnyad elinstallation i de två gavelrummen. I den övre våningen gjordes ommålningsarbeten i samtliga fyra rum i byggnadens värsta del. I det nordöstra rummet, rum 205, inreddes ett nytt kök. Den interna trappan mellan våningsplanen byggdes igen medan själva trappan behölls. I vindsvåningen inbyggdes i den västra delen ett nytt förådsrum med uppvärmning.

Björneberg omkring 1840. JLM:s arkiv

Plankarta över Björnebergs säteri från 1818 ur brandförsäkringsbrev. Brandförsäkringsverkets arkiv.

Historik

Byggnadsminnet Björnebergs gård

Björnebergs herrgård är skyddad som byggnadsminne och särskilda skyddsföreskrifter finns.

Ägaren Stiftelsen Hayska familjefonden har fått gården som donation med starka bevarandekrav. Herrgårdsbyggnaden med sina inventarier kan därför betraktas som ett stiftelseägt museum där ett bevarande av herrgården är det främsta målet.

Björnebergs gårds historia

Björnebergs gård i Järstorps socken nordväst om Jönköping gränsar till det äldre stadsområdet och har genom flera ägare varit nära knuten till staden.

Björnebergs herrgård tillkom genom sammanslagning av Kettilstorps säteri och Siggarp och Björnekulla gårdar. Namnet Björneberg tillkom 1729.

När lagmannen Åke Soop, troligen 1721, förvärvade Kettilstorp med underlydande gårdar, var han en av traktens största jordägare. Hans son krigsrådet Carl Soop fick genom arv Björneberg efter faderns död 1748.

Carl Soop avled 1786, och efterträddes av änkan Beata von Knorring, född på Strömsbergs säteri, och som hade tillfört en betydande förmögenhet i boet. Hon sålde gården 1791 till överjägmästaren Gustaf Henrik Silverhielm, och den köptes 1818 av handlanden i Jönköping Gustaf Adlof Höckert, som avled 1835. I hans familjs ägo var Björneberg till 1849. Hans son, historiemålaren Johan Fredrik Höckert, f 1826, bodde här på somrarna under sin uppväxttid. Björneberg ägdes sedan av flera ägare, som främst var bönder fram till 1867, då ministerpresidenten Anton Wilhelm Wrangel köpte egendomen. Han var ägare fram till 1878 då disponenten Bernhard Hay förvärvade Björneberg. Gården är ännu i denna släkts ägo, och tillhör sedan 1954 Stiftelsen Hayska familjefonden.

Under Carl Soops tid, i slutet av 1760-talet, uppfördes den ännu till stor del bevarade gårdsanläggningen. Denna hade förmodligen föregåtts av Björnekullas gårdsbyggnader. Nu tjänade Björneberg som huvudgård för de omfattande Soopska egendomarna. Gårdsbyggnaderna grupperades längs en central axel, med huvudbyggnaden mot norr flankerad av två par flygelbyggnader och mot söder avslutad av flankerande ekonomibyggnader. Detta framgår tydligt av en karta och beskrivning från 1818.

Huvudbyggnadens interiör

Den välbevarade huvudbyggnaden uppfördes 1767 och består av två våningar. Under en tid kring 1800-talets mitt omtalas att byggnaden stod öde och att stora salen användes till sädesmagasin. Under

1860-talet rustades byggnaden upp efter det att Wrangel köpt gården. År 1868 ommålades hela trapphuset och den övre trapphallen byggdes in. Ett nytt dörrpar med vitt och färgat glas insattes mot trapploppet. Vidare insattes nya dörrpar till de angränsande rummen från den övre trapphallen. Väggarna och snickerierna i trapprummen delades nu in i fält och fick en ådringsmålning.

Under den Hayska tiden från 1870-talet företogs en del upprustningar. Vidare nyinreddes den stora salen i den övre våningen med väggfält och fick en stor öppen marmorspis.

Under 1900-talets förra hälft var förändringarna små. Främst skedde upprustningar av rummen med ommålningar och tapetseringar.

Under 1900-talets förra hälft, sedan Ebba Hay övertagit gården, gjordes mindre underhålls- och upprustningsarbeten för att hålla byggnaden i gott skick för att främst användas som sommarbostad. På samma sätt utnyttjades den när Hayska familjefonden övertagit gården 1954. En familjemedlem, konsul Stig Lagerberg, hyrde då Björneberg som sommarbostad fram till på 1980-talet. Under denna tid gjordes endast mindre underhållsarbeten i interiören.

Den del av huvudbyggnadens interiör som den nu avslutade upprustningen omfattade hade vid mitten av 1980-talet genomgått en omfattande upprustning och restaurering. Då inreddes i byggnadens västra del en permanentbostad i de båda våningsplanen för uthyrning. Byggnadens mittparti och östra del iordningställdes då helt som museirum och som gästvåning och endast mindre upprustningar och förändringar vidtog då i denna del.

Beskrivning av interiören generellt

Planlösningen har i stort sett inte förändrats sedan byggnadstiden. Bottenvåningen har en stor förstuga med en ursprunglig dubbeltrappa till den övre våningen. Snickerierna i båda våningarnas förstugor har bl. a. ursprungliga bröstpaneler. Mot öster i bottenvåningen ligger närmast förstugan en matsal. Ingången till denna har dubbla enkeldörrar för att minska drag och ljud från förstugan. I matsalen finns en glaserad gul kakelugn från tidigt 1800-tal. Öster om matsalen ligger en kammare, med en kakelugn från 1700-talets senare del. Norr om denna finns ytterligare en kammare med en 1700-talskakelugn och norr om matsalen ett större rum som även brukats som matrum. Här finns en kakelugn av samma typ som i matsalen. Från detta rum leder en dörr till ett i mittaxeln beläget mindre rum som idag även inrymmer ett duschrum och ett pentry.

Den västra delen av bottenvåningen består av ett stort kök, närmast förstugan och mot norr av en ingång, ett skafferi och ett duschrum. På västra gaveln finns ytterligare två rum.

Den övre våningen har en förstuga som före 1860-talet var öppen från nedre förstugan. Mot öster ligger en stor sal, som är hörnrum.

Stora salongen som fick sin fasta inredning på 1870-talet när familjen Hay övertagit egendomen.

Herrgårdsanläggningen under 1900-talets första hälft.

I salen finns en stor öppen spis klädd i kolmårdsmarmor från sent 1800-tal. Bakom denna ligger två mindre rum. I mittaxeln finns mot norr ett rum med ingång från förstugan. Detta har en bröstpanel och listverk från byggnadstiden och en kakelugn från byggnadstiden.

Väster om förstugan ligger ett större rum med en vitglaserad kakelugn från 1800-talets senare del. Norr om detta finns ett rum med en trappa till nedre våningen i vilket nu inretts ett kök och där det tidigare inretts ett bad- och tvätttrum. Här står en kakelugn från tidigt 1800-tal. På den västra gaveln ligger två rum med kakelugnar från 1800-talets senare del. Vinden som nås från den övre centrala förstugan har ej haft några inredda rum. Källare finns under byggnadens västra del med två separata ingångar och den har ursprungligen bestått av två välvda rum. Den östra delen av huset har ej haft utgrävd källare och här går även berget i dagen.

Bevarad äldre inredning

Av den ursprungliga inredningen är snickerierna delvis bevarade. Ett stort antal enkeldörrar av halvfransk typ med infällda speglar, är från byggnadstiden. År 1818 fanns 13 sådana dörrar och ett par dubbeldörrar. Samma år beskrivs att 14 rum hade bröstpanel och av dessa finns sådan bevarad i de båda förstugorna och i övervåningens mittrum mot norr. Delar av bröstpanelerna har återfunnits i en flygelbyggnad. Inredningssnickerierna stämmer väl överens med bevarade snickerier på främst Ulfstorps gård i Sanderyds socken och Strömsberg i Ljungarums socken.

Väggarna i en del rum var ursprungligen klistrade med pappark direkt på timret och målade och några rum hade även putsade väggar. Vävspända väggfält fanns även i ett par rum. Rummens inredning har genomgått en del förändringar och bl.a. fanns 1818 en väggfast spegel i stora salen i den övre våningen. Vidare beskrivs nio på väv målade dörröverstycken med ramar. Idag finns fem på trä målade dörröverstycken bevarade, men deras ålder är osäker. Ett är placerat i det nedre trapphuset och fyra i det stora köket.

Omfattning och vidtagna åtgärder

Stiftelsen Hayska familjefonden beslutade 2008-09 att utföra upprustningsarbeten i huvudbyggnadens västra del för att där kunna förändra den befintliga hyreslägenheten som omfattade båda våningsplanen till att bli två lägenheter. Bottenvåningen med det stora köket skulle då omfatta en lägenhet och den övre våningen en lägenhet med ett nytt kök.

Arbetet har omfattat den västra delen huvudbyggnaden. I bottenvåningen har renoveringsarbeten utförts i de två västra hörnrummen. I köket som för några år sedan rustades upp och i angränsande utrymmen vidtogs inte några åtgärder. Arbetet i de västra rummen har omfattat ytskikt av väggar och golv. Ommålningen har gjorts med utgångspunkt av kulörer i tidigare ytskikt vilka framkommit vid dokumentationen. Det separata trapploppet till den övre våningens tidigare hallrum har bevarats men har nu täckts över med ett nytt golv i den övre våningen. Detta trapplopp har tillkommit under 1800-talets senare del. Bottenvåningens västra del omfattar efter de nu genomförda arbetena endast en bostadslägenhet.

I den övre våningen har i dess västra del nu inretts en separat bostadslägenhet. Detta har inneburit att ett rum nu inretts till kök, vilket inte påverkat dess fasta inredning. Den tidigare separata trappan till bottenvåningen har satts igen. Det nya golvet över det tidigare trapploppet har lagts med äldre golvplank för att överensstämma med det befintliga golvet. Trappräcket i detta våningsplan har tagits tillvara och magasiniserats. Det var tillverkat på 1980-talet. I de fyra rum som berörts av upprustningen har ytskikten målats om. Det mönstermålade golvet i det stora rummet närmast trapphuset har restaurerats.

I vindsvåningen har ett nytt arkiv- och förrådsrum inretts. Detta har inte påverkat den ursprungliga fasta inredningen.

Byggnadsarbetena har utförts av en byggnadsfirma, en målerifirma och av fackhantverkare för tekniska installationer med el och vvs.

BOTTENVÅNINGEN

Rum 103, sydvästra kammaren

Före restaurering

Hörnrummet har kvar sin ursprungliga form från 1760-talet. Det var enligt en brandförsäkring från 1818, BF 1818, en kammare vid köket och troligen främst avsett som bostadsrum för personal. Den hade då reveterade väggar, bröstlist och brädgolv. Den befintliga öppna spisen motsvarar sannolikt en sk kammerspis som beskrevs i försäkringsbrevet 1818. Av ursprunglig inredning finns bröstningslister och halvfranska dörrar. Fotlist och taklist är av hög ålder, men sekundära. Golvet är ett brädgolv från tidigt 1900-tal som slipats

Rum 103. Sydvästa kammaren i bottenvåningen. Brädgolv från 1900-talets början täcktes med ekparkett. Väggarna kläddes med restaureringsgips och målades i en färgställning som funnits i denna kammare kring 1800. Listverk och dörrsnickerier återställdes i en mörkt grönbeige kulör.

Ovan: Rummet inför arbetena.

Till höger: Rummet efter avslutade arbeten.

och lackats. Under detta golv kan ligga ett tidigare brädgolv. Taket är ett pappspänt bräddtak och ursprungligen limfärgsmålade. Har ev tidigare varit vävspänt. Fönster och fönsterfoder från senare tid.

Vidtagna åtgärder

Golv: Golvet är efter renoveringen belagt med ekparkett. Ekstavsparketten är lagd på en isolerskiva, för att uppnå en bättre isolering, ovanpå finns ett slipat och lackat brädgolv. Brädgolvet ligger kvar under det pålagda golvet.

Vägg: Liggstimmerväggarna har äldre bevarade tapetlager och små rester av tidigare revetering. Väggarna kläddes nu med en tunn gipsskiva och målades. Färgen har satts med ledning av äldre målning från omkring år 1800. Väggarna indelas av en bröstlist. Liggstimmerväggen var från början målade. Väggen över bröstlisten var målade med limfärg med svagt gul, gräddgul, färg. Under bröstlisten var väggen målade med limfärg. Undre lager 1. Mörkgrå. 2. Enligt Raä:s linolfärgslikare. Umbra 6A 94/30. Därefter bilad och upphuggen för att fästa reveteringen. I BF år 1818 är rummet reveterat. Reveteringen togs förmodligen bort vid 1800-talets mitt. Svaga spår av denna revetering finns kvar. Reveteringen var målade. Därefter spändes papp på väggarna och därpå flera lager tapeter. Dessa kan dateras från 1800-talets mitt och senare. Senaste omtapetsering 1986.

Färgsättning efter ommålning:

Övre väggfält: NCS S 0505-Y2OR, bruten gulvit

Bröstningsfält: NCS S 2005-Y2OR, varmt grå

Dörrar, dörr- och fönsterfoder, karmar, bröstlist, golvlist: Oljefärg, NCS S 3010-Y20R, grönbeige

Snickerier: Foder kring dörrar: Av hög ålder men sekundära. Färglager på foder: Enligt Raä: oljefärgslikare. Understa lagret: 1. 4A 94/30. 2. 6A/30. GU. 3. 7A/30. GU. 4. 7A/36. 5. Gulvit oljefärg.

På timmerväggen fanns rester av en äldre bemålning i gräddgult med grå bröstningsfält. Där ovanpå fanns fragment av en senare nedtagen putsrevetering.

6. Nuvarande, före ommålning, gulvit oljefärg.

Foder kring fönster: Foderlister troligen från 1900-talet målade i bruten vit färg. Nu ommålade. Kulör se ovan.

Dörrar: Dörrblad nu ommålade. Kulör se ovan.

Eldstad: Murad spis med en rökgång. Spishällen uppflyttad c 30 cm. Spisens murning troligen ursprunglig. Vitmålad. Nu ommålad.

Tak: Papp ommålad i vitt.

Rum 104, nordvästra kammaren

Före restaurering

Rummet har kvar sin ursprungliga form från 1760-talet. Det var enligt en brandförsäkring från 1818, BF 1818, en kammare vid köket och troligen avsett som förrådsrum och ev bostadsrum för personal.

En dörrförbindelse fanns tidigare mot öster, men denna är senare igensatt. Mot öster låg tidigare ett skafferi. Ursprungligen fanns en eldstad men den nuvarande gulglaserade kakelugnen är från tidigt 1800-tal.

Av ursprunglig inredning finns dörrblad och en del snickerier bevarade. Fönster och fönsterfoder förnyade. Brädgolvet kan vara från 1700-talet och är slipat och lackat. Brädtak med pappspänning. Väggarna har en tapet från 1986.

Vidtagna åtgärder

Golv: Lackning förnyad.

Vägg: Ingen åtgärd

Snickerier: Dörrfoder, dörrblad, fönsterfoder, karm, bröstlist, golvlist ommålade i bruten vit. Dörrblad ommålat i NCS S 3010-Y20R grönbeige

Tak: Papp ommålad i vitt.

Över reveteringen fanns en pappspänning med flera lager tryckta tapeter från 1860-talet och framåt. Väggarna hade ytterligare en spännpapp från omkring 1900-talets början.

Ovan: Brädgolvet som sannolikt är från 1700-talet lackades om. Därutöver målades endast inrednings-snickerier och tak om i befintlig färgsättning.

Nedan: Äldre tapetlager frilagda på ytterväggen intill ena fönstret i rum 202.

ÖVERVÅNINGEN

Rum 202, förmaket mot trapphuset

Före restaurering

Hörnrummet har kvar sin ursprungliga form från 1760-talet. Det var enligt en brandförsäkring från 1818, BF 1818, ett förmak. Detta rum och det intilliggande hörnrummet utgjorde en svit med förmak och sovrum och hade en mycket påkostad inredning med paneler, målade dörröverstycken och målade golv.

I detta rum fanns år 1818, bröstpaneler, väggfält troligen målade på väv eller papp, tre stycken ”*utvalt vackra och på fin väv målade Dörrstycken i sina ramar*”. Vidare nämns en väggfast förgyllt spegel, troligen i detta rum. Golvet var målat med oljefärg i mönster med ”*friser, kvadrar och á la Grecker*”.

Ursprungligen fanns en porslinskakelugn där den nuvarande kakelugnen står. Av ursprunglig inredning finns en dörr, men övrig inredning är förnyad under 1800- och 1900-talen. Fönster och fönsterfoder är från främst 1900-talet. Golvet är ett troligen ursprungligt brädgolv målat med oljefärg i mönster. Mönstret har förnyats och ommålats under 1900-talet och nu restaurerats, justerats i mindre omfattning. Den nuvarande utformningen följer i stora drag den beskrivning som gjordes år 1818 med ”*friser, kvadrar och á la Grecker*”. När oljemålningen tillkom är osäkert, men det kan ha varit redan vid byggnadstiden eller under 1700-talets senare del.

Väggarna av timmer har äldre bevarade tapetlager och små rester av tidigare målning. Den ursprungliga bröstpanelen är borttagen, troligen på 1860-talet då trapphallen förnyades och dubbeldörrarna tillkom mot trapphuset. Då eller tidigare togs dörröverstyckena bort och detta bör även ha gällt den omnämnda väggfasta spegeln. Väggarna är klädda med tapeter på spänd papp. På väggen mot fönstret finns rester av tidig papp klistrad på liggstimret. Ovanpå detta har spänts papp som tapetserats i några omgångar. De tidigaste lagren går tillbaka till 1800-talets senare del med tapetmönster från denna tid. Omtapetseringar har skett under 1900-talet och senast 1986 med en mönstrad tapet i röd färgskala.

Det var endast möjligt att vid fönstret lösgöra en mindre yta för att undersöka äldre tapetlager och målning. Någon förändring av väggarna var nu inte aktuell utan endast en målning ovanpå 1980-talets mönstrade tapet. Bilder visar äldre lager av tapeter. Av ett interiörfoto i färg från 1960-talet framgår att väggarna då var tapetserade med en svagt mönstrad tapet i en beige färgton. Provet på denna framkom vid undersökningen.

Bräddtak med pappspänning. Ursprungligen var det troligen vävspänt. Pappspänt troligen under senare delen av 1800-talet. Golvlist troligen från 1800-talets senare del medan den pappspända taklisten troligen är från 1800-talets slut. Dörrfodren är 1800-tal

Rum 102 inför arbetena.

medan fönsterfoderlister sekundärt bytts ut på 1900-talet. Halvfranska dörrar från byggtiden. Samtliga snickerier är målade i bruten vit färg. Den vita kakelugnen med dekorationer är troligen från 1800-talets senare del.

Vidtagna åtgärder

Vägg: Befintliga tapeter har målats i en vitgrå färg.

Inredningssnickerier: Ommålade i bruten vit.

Tak: Ommålning i vitt.

Golv: Brädgolvets bemålning retuscherad och golvet justerats i mindre omfattning.

I rum 202 retuscherades brädgolvets bemålning. I övrigt vidtogs endast ommålning av väggar, snickerier och papptak.

På ytterväggen i rum 203 påträffades rester av lum-pappsark klistrade direkt på timret.

Äldre tapeter på spännpapp från 1860-70-talen i rum 203.

Rum 203, nordvästra sängkammaren

Före restaurering

Hörnrummet har kvar sin ursprungliga form från 1760-talet. Det var enligt en brandförsäkring från 1818, BF 1818, en sängkammare. Detta rum och det intilliggande rummet mot öster utgjorde en svit med förmak och sovrum och hade en mycket påkostad inredning med paneler, målade dörröverstycken och målade golv. I detta rum fanns år 1818, bröstpaneler, väggfält troligen målade på väv eller papp, två stycken ”*utvalt vackra och på fin väv målade Dörrstycken i sina ramar*”. Vidare nämns en förgylld spegel, troligen i detta rum. Golvet var målat med oljefärg i mönster med ”*friser, quadrar och à la Grecker*”. Två garderober nämns år 1818 och dessa fanns troligen i detta rum. De hade släta dörrar som tapetserades och målades. Idag finns garderober i trä i rummets norra del, troligen tillkomna i början av 1900-talet.

Ursprungligen fanns troligen en porslinskakelugn där den nuvarande kakelugnen står. En sådan är beskriven i BF 1818. Av ursprunglig inredning finns en dörr mot rum 204 i norr. Övrig inredning är förnyad under 1800- och 1900-talen. Fönster och fönsterfoder är från främst 1900-talet. Golvet är ett slipat brädgolv troligen från tidigt 1900-tal.

Väggarna har äldre bevarade tapetlager och små rester av tidigare målning. Den ursprungliga bröstpanelen är borttagen, troligen på 1860-talet. Då eller tidigare togs dörröverstyckena bort och detta bör även ha gällt den väggfasta spegeln. Väggarna är tapetserade på spänd papp. På väggarna mot fönstren finns rester av tidig papp klistrad på liggtimret. Ovanpå detta har spänts papp som tapetserats i några omgångar. De tidigaste lagren går tillbaka på 1800-talets senare del med tapetmönster från denna tid. Omtapetseringar har skett vid flera tillfällen under 1900-talet och senast 1986 och då med en svagt mönstrad tapet i gråblå färgskala. Det var endast möjligt att vid fönstret lösgöra en mindre yta för att undersöka äldre tapetlager.

Bräddtak med pappspänning är troligen från sent 1800-tal. Golvlisten är troligen från 1800-talets senare del. En halvfransk dörr är från byggtiden med foder från 1800-talet. Det finns en igensatt dörr mot rum 202. Fönsterfoder är från 1900-talet. Alla snickerier är vitmålade. Taklisten är troligen från 1800-talets slut makulerad och vitmålade. Det finns en vitglaserad kakelugn som troligen är från 1860-talet.

Vidtagna åtgärder

Vägg: Målning ovanpå 1980-talets mönstrade tapet.

Tak: Ommålning i vitt.

Inredningssnickerier: Ommålade i vitt.

Golv: Utan åtgärd.

Rum 203 inför restaureringsarbetena.

I rum 203 målades befintliga tapeter i grått. Även papp-tak och inredningssnickerier målades om.

Rum 204, nordvästra kammaren

Före restaurering

Rummet har kvar sin ursprungliga form från 1760-talet. Det var enligt en brandförsäkring från 1818, BF 1818, en kammare. Troligen ursprungligen endast ett förrådsrum och senare använt som sovrums. Ursprungligen fanns en eldstad. Av ursprunglig inredning finns dörrblad och en del snickerier bevarade. Fönster och fönsterfoder är förnyade.

Brädgolvet är troligen från 1800-talets slut eller 1900-talets början. Det är sekundärt slipat och lackat. Väggarna är klädda med äldre tapetlager och spännpapp och nuvarande tapet i kornblått

Äldre tapet i rum 204.

Underliggande timmervägg obehandlad i rum 204.

från 1986. En halvfransk dörr mot 203 är från byggnadstiden. Mot rum 205 finns en plankdörr med tapetsering. Golvlist, dörrfoder och taklist är från 1800-talet. Fönsterfoder är från 1900-talet. Samtliga inredningssnickerier är målade i bruten vit kulör. Bräddtak med pappspänning är troligen från 1900-talets början. Kakelugnen är vitglaserad troligen från 1860-talet.

Vidtagna åtgärder

Vägg: Omtapetsering med en tapet i svagt gråblå färg.

Tak: Ommålning i vitt.

Inredningssnickerier: Ommålade i vitt.

Golv: Lackning förnyad

Ovan: Rum 204 inför restaureringen.

Nedan: Övervåningens nordvästra kammaren, rum 204, tapetserades om, taket och inredningssnickerierna målades om och bräddgolvet lackades.

Rum 205 kammaren norr om förmaket

Före restaurering

Rummet har på 1980-talet erhållit ett inbyggt våtrum och en bastu i den östra delen. Rummet var enligt en brandförsäkring från 1818, BF 1818, en kammare och har senare använts som sovrum. I slutet av 1800-talet eller senare upptogs en trappa till köket i den nedre våningen. Till denna hör ett övre trappräcke från 1980-talet. Av ursprunglig inredning finns ett halvfranskt dörrblad och en del snickerier bevarade. Dörren mot rum 204 är en plankdörr med tapetsering. Golvlist, dörrfoder och taklist är från 1800-talet. Fönsterfoder är från 1900-talet. Samtliga inredningssnickerier är målade i bruten vit kulör. Brädgolvet är troligen från 1700-talet, sekundärt slipat och lackat.

Väggar är klädda med äldre tapetlager och pappspänning och nuvarande tapet från 1986. Bräddtak har vitmålad pappspänning. Dörrbladet är nu ommålat. Oljefärg, NCS S 3010-Y20R. Dörren från 1980-tal till våtutrymme och bastu är nu ommålade. Dörr, plankdörr, mot rum 204 är ommålade. Kakelugnen är gulglaserad och troligen från 1800-talets början.

Kammaren norr om förmaket i övervåningen, rum 205, hade före restaureringen kvar en viss tidig 1800-talskaraktär med sin gulglaserade kakelugn, halvfranska dörr och brädgolv. Även trappräcket med sina snedställda ribbor var gustavianskt till sin typ.

Vidtagna åtgärder

Rummet byggdes om och inreddes till kök. Det interna trapploppet till nedre våningen sattes igen medan själva trappan bevarades. Öppningen i golvet byggdes över och täcktes av äldre, återanvända golvbräder. Trappräcket i detta våningsplan togs till vara och magasinades. Köksskåp sattes upp på de båda sidoväggarna. Installationerna för avlopp och vatten kunde anpassas till tidigare dragningar.

Vägg: Omtapetsering med en tapet i svagt gråblå färg.

Tak: Ommålning i vitt.

Inredningssnickerier: Ommålade i vitt.

Golv: Lackning förnyad

Kammaren intill övervåningens förmak, rum 205, byggdes om till kök. Detta innebar att ett trapplopp från slutet av 1800-talet byggdes igen. Äldre kilsågade golvbrädor användes för att igensättningen skulle harmoniera med det befintliga brädgolvet. Köket försågs med en köksinredning i nutida stil.

VINDSVÅNINGEN

Rum 301, förrådsrum

I den tidigare öppna vinden har inretts ett förrådsrum med uppvärmning. Det är en inbyggnad som gjorts med bibehållande av den befintliga takkonstruktionen. Ett befintligt fönster på vindsgaveln ger ljus åt rummet.

Sammanfattning

Arbetet har omfattat den västra delen av huvudbyggnaden. I bottenvåningen har renoveringsarbeten utförts i de två västra hörnrummen. I köket som för några år sedan rustades upp och i angränsande utrymmen vidtogs inte några åtgärder. Arbetet i de västra rummen har omfattat behandling på ytskikt på väggar och golv. Ommålningen har gjorts med utgångspunkt av kulörer i tidigare ytskikt vilka framkommit vid den antikvariska dokumentationen. Det separata trapploppet till den övre våningens tidigare hallrum har bevarats men har nu täckts över med ett nytt golv i den övre våningen. Detta trapplopp har tillkommit under 1800-talets senare del. Bottenvåningens västra del omfattar sedan 2009 en bostadslägenhet.

I den övre våningen har i dess västra del nu inretts en separat bostadslägenhet. Detta har inneburit att ett rum inretts till kök. Detta har inte påverkat rummets fasta inredningen. Den tidigare separata trappan till bottenvåningen har nu satts igen. Det nya golvet över det tidigare trapploppet har lagts med äldre golvplank för att överensstämja med det befintliga golvet. I de fyra rum som berörts av upprustningen har ytskikten målats om. Det mönstermålade golvet i det stora rummet närmast trapphuset har retuscherats.

I vindsvåningen har ett nytt arkiv- och förrådsrum inretts. Detta har inte påverkat den ursprungliga fasta inredningen.

Med de undersökningar som gjorts i samband med den antikvariska medverkan har inredningen i huset kunnat följas på ett mera genomgripande sätt jämfört med tidigare undersökningar.

Med hjälp av tidigare beskrivningar, främst brandförsäkringshandlingar, har förändringarna kunnat följas och till stor del dateras. Detta har gett en betydligt mer nyanserad bild av den tidigaste inredningen och förändringar som skett under 1800- och 1900-talen.

Referenser

Arkiv

Brandsförsäkringsverkets arkiv. Centrum för näringslivshistoria i Stockholm. Brandförsäkring för Björnebergs gård år 1818.

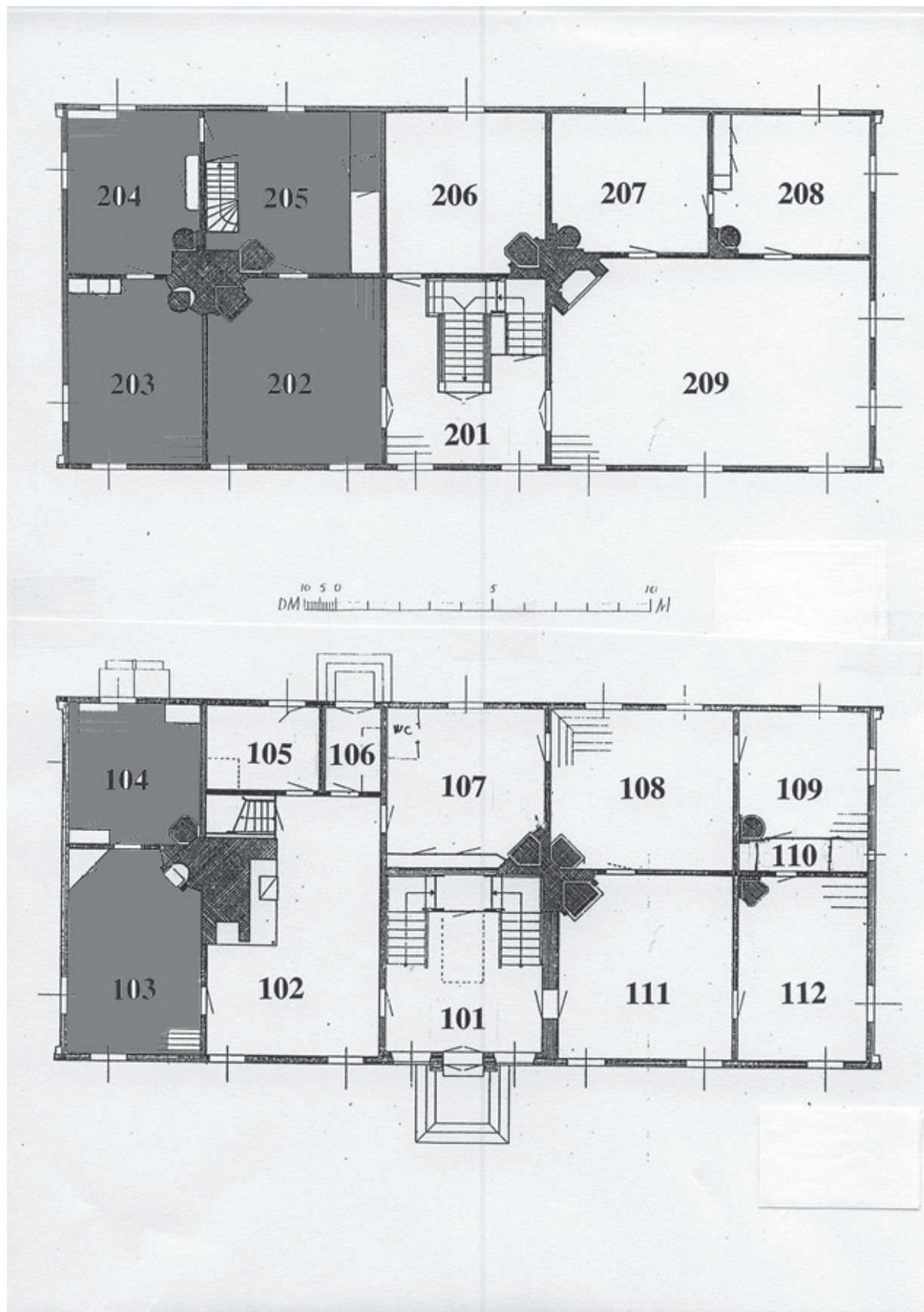
Jönköpings läns museums arkiv.

Tryckta källor och litteratur

Palm-Avis Johanna. Konserveringsrapport 2005:14, Björnebergs gård, trapphus. Jönköpings läns museum.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens tillstånd:432-6183-2009
 Jönköpings läns museums dnr:213/09
 Beställare:Stiftelsen Hayska familjefonden
 Entreprenör:Bottnaryds Bygg AB
 Antikvarisk medverkande:Bo E Karlson
 Rapportansvarig:Bo E Karlson, Margareta Olsson
 Foto:Bo E Karlson
 Slutbesiktning:2009-10-30
 Län:Jönköpings län
 Kommun:Jönköpings kommun
 Socken:Järstorps socken
 Fastighetsbeteckning:Björneberg 1:1
 Belägenhet:Ekonomiska kartans blad
 Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv

Planritning över nedre och övre plan i huvudbyggnaden på Björnebergs gård. Rum som berörts av restaureringen är markerade.

Byggnadsvårdsrapport 2014:49
JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM